

مبانی نگارش اصیل و درست نویسی

درست نویسی

زیبا نویسی

درست نویسی املائی

- نماز گزار یا نمازگذار درست: نماز گزار؛ زیرا فعل «گزاردن» به معنای ادا کردن است. **q**
- اهتراز یا احتراز درست: احتراز که به معنای دوری کردن است. **q**
- باسمه تعالی یا بسمه تعالی درست: باسمه تعالی است که مرکب از (ب+ اسم+ ه+ تعالی) است. **q**
- توجیح یا توجیه درست: توجیه که به معنای موجّه کردن است. **q**
- خَلَط مبحث یا خِلَط مبحث درست: خَلَط مبحث که به معنای درهم آمیختن مبحث است. **q**
- فراق بال یا فراغ بال درست: فراغ بال است؛ زیرا «فراق» به معنای دوری و جدایی است. **q**

- محظور (ممنوع و حرام) یا محذور (مانع) هر دو مورد کاربرد دارد.
- وحله یا وهله درست: وهله به معنای مرحله و بخش است.
- طوفان یا توفان: طوفان: (لاتین به معنای حوادث طبیعی)/// توفان: (به معنای توفنده)
- فترت یا فِترت (سستی، کندی و ضعف) درست: فِترت است و واژه فِترت با این املا وجود ندارد.

برخی از خطاهای دستوری - نگارشی و لغزش های قلمی

1- «می باشم» به جای «است»: بوی غذا بسیار مطبوع می باشد. این فروشگاه مجهز به دوربین مداربسته می باشد. (فعل «است» به جای «می باشد»، فصیح تر و ادبی تر است).

2- کاربرد نادرست حرف نشانه «را»: نباید خدایی که دوستان دارد را نافرمانی کنیم. (حرف «را» نشانه مفعول است و باید بعد از کلمه «خدایی» بیاید)

3- «با این وجود» یا «با وجود این»: در دومی می توان سوال «با وجود چه؟» را مطرح کرد؛ اما در اولی خیر. (جوان است؛ با وجود این باتجربه است) (همیشه ترکیب «با وجود این» درست است)

- «برخوردار بودن»: این موضوع از اهمیت ویژه ای برخوردار می باشد. (برخوردار می باشد، ترکیب طولانی غیر لازمی است؛ به جای باید بنویسیم: این موضوع اهمیت ویژه ای دارد).

- کاربرد فعل «مجهول»: این کتاب توسط استاد «زرین کوب» تألیف شده است. (باید نوشت: استاد زرین کوب این کتاب را نوشته است).

فعل وصفی: مشکلات آنها را درک کرده، به درستی قضاوت کنیم. (کرده در دستور زبان، فعل وصفی نام د و بعد از آن نباید حرف «واو» بیاید)

تعبیرهای طولانی و متکلفانه: غیر قابل بخشش = نابخشودنی // قابل حدس زدن: حدس زدنی // به طور ریع = به سرعت

ترکیب نادرست «در رابطه با»: طی بررسی هایی که در رابطه با موضوع فوق به عمل آوردیم ... (باید یسیم: درباره ...)

ترکیب «به عنوان»: وظیفه خود را به عنوان استاد انجام می دهد. (به عنوان حشو است. باید بنویسیم: یفه استادی خود را انجام می دهد)

ترکیب نادرست «نقطه نظر» به جای «دیدگاه»: نقطه نظر شما درباره ورزش چیست؟

حذف بی قرینه فعل کمکی: این مسأله مطرح و مورد بررسی قرار گرفت. // کتاب ها را خریداری و به ابخانه فرستادم. (در جمله اول بعد از «مطرح»، باید فعل «شد»، بیاید و در جمله دوم بعد از «خریداری»، فعل «کردم» بیاید).

واژه نادرست «جهت»: درس خواندن بیشتر جهت موفق شدن. (باید به جای آن گفت: برای).

نوری اجزای فعل مرکب: هر دوی آنها **تلاش** برای به دست آوردن و نگهداری کیمیا را **دارند**. (فعل تلاش دا
خر جمله بیاید)

اهم آهنگی افعال: اگر بیشتر **دقت کنیم**، درس بهتر فهمیده **خواهد شد** و احتیاجی نخواهد بود که توضیح
بیم. (باید بنویسیم: اگر بیشتر دقت کنیم، درس را بهتر می فهمیم و احتیاجی نیست که توضیح بخواهیم).

کاربرد نادرست حروف اضافه: به بخش بعدی ملاحظه فرمایید. // دیدگاه او از دیدگاه روانشناسان متفاوت
(باید بنویسیم: بخش بعدی را ببینید و در جمله دوم به جای حرف اضافه «از»، حرف «با» بیاوریم).

- بهام در جمله: اینیشتین پس از 22 سال زندگی در شهر پرنستون درگذشت.
- 22 سال عمر کرد. (ب 22 سال از عمرش را در پرنستون گذراند.
- بنویسیم: اینیشتین پس از 22 سال زندگی در شهر پرنستون در 77 ساگی درگذشت).

- یچیدگی و تعقید:

این روش ثابت شده است که روش بسیار سودمندی است. (درست: سودمندی این روش، ثابت است)

ارفرم مکلّف است اقدامات اولیه و فوری را برای جلوگیری از تشدید وضع کارگر حادثه دید
ل آورد. (درست: کارفرما موظف است برای جلوگیری از وخیم تر شدن وضع کارگر حادثه
اقدامات اولیه و فوری انجام دهد)

سره نویسی و بیگانه پرستی:

صرف فارسی بودن مایه برتری و ترجیح نیست: کاربرد «دُشامد» به جای «تصادف» //
ماغیل» به جای «اشاره با چشم» // «نسک» به جای «بخش»

خی از معادل های برتر فارسی: شکیبایی به جای صبر // درود به جای سلام // سپاس به جای

و ممنون // سرانجام به جای بالاخره // سرتاسر به جای اقصی نقاط // پژوهش به جای تحقیق //

مایی به جای تظاهر // با این همه به جای مع الوصف // دیدگاه به جای نقطه نظر //

تجزیه نهاد: کتاب های علمی، نثرش باید محکم و استوار باشد. (درست: نثر کتاب های علم

اضافه به حرف اضافه: جدای از آخرین کتاب او // خطای در فکر // بقای بر تقلید. (درست
ما در فکر // بقا بر تقلید یا بر تقلید ماندن)

افعال پیایی: این کتاب را در سال هایی که در ایران اقامت داشت، نوشت. (درست: این کتاب
سال هایی نوشت که در ایران اقامت داشت).

کاربرد نادرست «انجام»: او در حال انجام کارهای خود است. (انجام به معنای «پایان» است
ن بنویسیم: اجرا)

2. کاربرد نادرست «به خاطر»: استاد به خاطر بیماری قلبی فوت کرد. (درست: در اثر ...)

2. کاربرد نادرست «تا»: کتاب استاذرین کوب اما ویژگی خاصی دارد. (درست: اما کتاب رین کوب ...)

2! الگوی جمله بندی فرنگی: این عراق بود که جنگ را آغاز کرد. (درست: عراق جنگ را آذ // تو مرا نمی فهمی. (درست: تو حال مرا نمی فهمی)

آن جا که اطلاعات نگارنده اجازه می دهد. (درست: تا آن جا که نگارنده اطلاع دارد) // توضیحی به دست نمی دهد. (درست: توضیحی ارائه نمی کند)

فعال بازدارنده: فعل باید مثبت بیاید:

لیس! چه چیز مانع تو شد که به آدم سجده نکنی = درست: سجده کنی.

ید نفی نه ... نه: اگر فعل در میان دو «نه» قرار بگیرد، لزوماً باید مثبت باشد: این پیشنهاد را
مایان پذیرفتند و نه کارگران.

۲. اگرچه / هر چند...م / ولی: اگرچه بسیار کوشید؛ اما موفق نشد. (با حروف ربط مرکب، حروف ی آید)(درست: اگرچه بسیار کوشید؛ موفق نشد)

۲. آنچه + را: آنچه را گفتم، عمل کن. (درست: به آنچه گفتم، عمل کن)

۳. ترکیب نادرست عدم وجود: عدم وجود هوا (درست: فقدان هوا)

گرته برداری

تعریف: گرته برداری یعنی برگردان جزء به جزء ترکیب های غیر فارسی به فارسی، بدون اینکه ترکیب حاصل، مطابق دستور و هنجار زبان فارسی باشد.

مثال: **point of view** که به «نقطه نظر» ترجمه می شود.

گرته برداری در ترجمه برخی از عبارات فارسی نیز وجود دارد:

مثلا عبارت «چراغ را بکش» قابل ترجمه تحت اللفظی نیست.

عربی: «أَقْتُلِ السَّرَاجَ» // انگلیسی:

To kill the lamp

چند مثال برای گزته برداری

1. دوستم جنگ را تجربه کرده است. (درست: دوستم در جنگ شرکت کرده است).
2. روی شخصیت او بسیار حساب کرده بودم. (درست: به او بسیار اعتماد داشتم).
3. او واقعا مانند یک قهرمان عمل می کند. (درست: او واقعا همچون قهرمان عمل می کند)
4. اسلام ناب را پیاده کنیم. (درست: اسلام ناب را عملی کنیم).
5. ایران حرف اول را در کشتی جهان می زند. (درست: ایران مقام اول را در کشتی جهان داراست)
6. صدای مرا دارید؟ (درست: صدای مرا می شنوید؟)
7. حمام گرفتن (درست: حمام رفتن)
8. اجازه بدهید نخست سلامی داشته باشیم به همه مردم ایران. (درست: ... سلامی بکنیم ...)

را در جریان این موضوع قرار دادم. (درست: او را از این موضوع آگاه کردم).
در ارتباط با موضوع مذکور، مقاله ای نوشتم. (درست: درباره موضوع مذکور ...).

حشو

الف) حشو آشکارا: پس بنابراین /// سؤال پرسیدن /// ماجرای گذشته /// دهم
عاشورا ///

شب ليله القدر /// در این صورت پس /// نسیم ملایم /// نیم رخ صورت /// تنها ویژه

سابقه گذشته /// ابوی من /// تّحد شدن با هم.

حشوهای پنهان و ناشناخته:

کتاب زندگی، برگ های سیاه و سفید عمر ما است که ورق می خورد و به زودی به آخر می رسد.

ح: در جمله بالا، گزاره چیزی جز تکرار یا تعبیری دیگر از «نهاد» نیست.

ن: برگ های سیاه و سفید عمر ما، همچنان ورق می خورد و به زودی به آخر می رسد.

از آنجا که مردم به این دروغ ها توجه نمی کنند، پس نباید نگران بود.
ست: از آنجا که مردم به این دروغ ها توجه نمی کنند، نباید نگران بود).

بن واقعه در نخستین سال های انقلاب به وقوع پیوست.
ست: این واقعه در نخستین سال های انقلاب رخ داد).

شکل های بیگانه

ریختن کلمات فارسی در وزن ها و قالب های بیگانه، پذیرفتنی نیست؛ بنابراین اشتباه است که بنویسیم:

ممهور به جای مهر /// افغنه به جای افغان ها /// اساتید به جای استادان /// خوبیت به جای خوبی ///

دفاتر به جای دفترها /// دراویش به جای درویش ها /// اکراد به جای کردها و ...

کلمات بار دار

برخی از کلمات علاوه بر معنا، بار یا جهت مثبت یا منفی دارند.

(الف) کلمات با بار مثبت: انتظار: «انتظار می رود امسال با تورم بیشتری مواجه شویم».

تورم، مفهومی منفی است و نباید با انتظار مثبت بیاید.

- جاودانه: «این خطای بزرگ در تاریخ جاودانه خواهد ماند». (درست: این خطای بزرگ در حافظه تاریخ باقی خواهد ماند).

- واژه «جعل» بار منفی دارد؛ به همین دلیل می گویند: «جعل اسناد»؛ بنابراین اشتباه است بگوییم: «اسلام با جعل امامت، رسالت پیامبران را تداوم بخشید». (درست: قرار دادن امامت).

کاربردهای بی معنا و نابجا

1. «تقدیر» به معنای اندازه گیری یا ارزیابی است، نه **قدردانی**.
2. «تحکیم» به معنای حکم دادن و داوری است، نه **استوار کردن**.
3. «تجلیل» به معنای انداختن جل بر پشت چارپا است، نه **بزرگداشت**.
4. «بهانه» به معنای ناقص و سست است، نه **مناسبت**.
5. «درب» عربی و به معنای در بزرگ یا دروازه است.
6. عبارت «لازم به ذکر است»؛ ساختاری مشوش دارد و به جای آن: «شایان ذکر است»؛ «گفتنی است»؛ «باید افزود».

کنکاش» به معنای مشورت و رایزنی است نه «کاوش و جست و جو».

عبارت است از؛ «کلیشه ای است که گاه در جای مناسب خود به کار نمی رود. این ترکیب سخن
ک مجموعه می گوید، نه یک معنای مفرد و بسیط؛ بنابراین نمی توان گفت: «مهم ترین کارکرد
عبارت است از نیل انسان به سعادت». اما می توان گفت: «منابع مهم اجتهاد، عبارت است از:
سنت، عقل و اجماع».

عطف های بیهوده

یعنی عطف دو کلمه هم معنا و همسان به یکدیگر؛ بدون این که فایده ای بر آن مترتب باشد:

علم و دانش /// صبر و بردباری /// عبث و بیهوده /// قدرت و توانایی ///

خطا و اشتباه /// لازم و ضروری /// تلاش و کوشش /// فکر و اندیشه

البته برخی از عطف ها، پدیدآورنده زیبایی یا هماوایی یا لطف خاصی است؛ مانند:

فاز و فضا /// شم و شامه /// تکیه و تأکید /// رشد و پویش /// شک و شبهه /// ظل و ذیل /// قدر و قیمت.

کاربرد نشانه های نگارشی

۱. **ویرگول:** مهمترین موارد کاربرد:

الف) برای جدا کردن عطفِ سازه های هم پایه: سرداران، برادران، خواهران، به شهر ما خوش آمدید.

ب) در میان کلمه هایی که در هنگام خواندن ممکن است به هم اضافه شوند:

برای ایرانی، مسلمان در هر جا گرامی است.

- این، کتاب راهنمای معلم است.

ویرگول

(ج) پس از قیده‌ها و عبارات‌های قیدی:

- به علاوه، وانگهی، با این همه، علی‌ای حال، برای نمونه.

(د) برای مجزاً کردن عبارت توضیحی:

- در این ناحیه، انواع غلات، به ویژه گندم، کشت می‌شود.
- (ه) به جای حرف عطف، بین جمله‌های هم پایه:
- بد مکن که بد افتی، چه مکن که خود افتی.

نقطه ویرگول:

هرگاه جمله ای از نظر دستوری کامل باشد، اما رابطه فکری آن با جمله بعد، بیش از دو جمله ای باشد که میان آنها نقطه قرار می گیرد، در این صورت، میان آن جمله و جمله بعد، نقطه- ویرگول می آید:

- او کتاب نوشت؛ کتابی عمیق و سودمند.
- تهران قدیم شهری آبادان بود؛ قنات های متعدد داشت.

نقل قول

الف) مستقیم: باید حتما داخل گیومه « » بیاید.

ب) غیر مستقیم: (نقل با تصرّف، نقل به مضمون و نقل با تلخیص): هیچ کدام از این ها، نیاز به گیومه ندارد.

منابع پیشنهادی برای مطالعه بیشتر در موضوع نگارش و ویرایش

۱. غلط ننویسیم: استاد ابوالحسن نجفی
۲. نگارش و ویرایش: احمد سمیعی گیلانی
۳. درست نویسی و زیبا نویسی: رضا بابایی
۴. آئین نگارش و ویرایش: دکتر غلامحسین غلامحسین زاده
۵. راهنمای نگارش و ویرایش: دکتر محمد جعفر یاحقی- محمد مهدی ناصح
۶. آئین نگارش مقاله علمی- پژوهشی: دکتر محمود فتوحی

پیشنهاد چند متن برای درست نویسی و زیبا نویسی

۱. کتاب «روزها»: دکتر محمد علی اسلامی ندوشن ۴ جلد.
۲. کتاب «داستان داستان ها»: همان نویسنده.
۳. کتاب «دیداری با اهل قلم» و «کاغذ زر»: دکتر غلامحسین یوسفی.
۴. آثار و مقالات استاد محمد اسفندیاری همچون: «کتاب پژوهی» و «اخلاق پژوهش».
۵. ترجمه های استادان: نجف دریابندری (پیرمرد و دریا)، حسینعلی مستعان (بینوایان)، سروش حبیبی (جنگ و صلح)، رضا صالح حسینی (برادران کارامازوف) و ...
(تنظیم و گردآوری: امیرحسین مدنی، استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه کاشان)